

İDARE MERKEZİ
ANKARA, İstanbul Caddesi
Maarif Eminliği yanında
İSTANBUL BÜROSU
İstanbul, Ankara Caddesi
No — 87

HAYAT

Flatı her yerde 15 kuruş
seneliği, posta ile 7,5 Türk Lirası
(Ecnebi Memleketlere 7,5 Dollar)
Abona ve ilan için İstanbul
bürosuna muracaat edilir
Yazı işlerinin mercii Ankara
merkezidir

Hayata, daima hayata.. Dünyaya daha çok hayat katalım!

— NIETZSCHE —

Cilt: V

Ankara , 24 Kânunsani , 1929

Sayı: 113

Musahabe:

İstatistik Mefhumu

İstatistik mefhumu bir zamanlar bize ne kadar yabancı kalmış ise şimdi de her sahada rakkam toplamak temayülü görülmektedir. Devletin her şubesi faaliyetini rakkamlarla izah ve mukayese ediyor. Ziraî, malî, iktisadî... Vaziyetimiz toplanmış rakkamlara bakılarak anlaşılacak isteniyor. Mevcût vaziyeti bir bilanço hassasiyetiyle ifade edeceğine inanılan bu rakkam levhalariyle hatta istikbale ait tedbirler aranılması ve bulunması düşünülüyor.

Hiç şüphe yoktur ki bu yeni temayül içtimâî hadiseleri ihtibarı (empirique) bir tarz ile izahtan uzaklaşmak arzu ve ihtiyacının bariz alâmetleridir. Empirisme beşerî malûmat sahasının bir kısmında müfit olsa bile tekevün halinde bulunan cemiyetlerin kanunlarını bulmaya ve hele istikbale ait tedbirler almaya hiç te kâfi değildir. Görenek yolunun vazıh bir yol olmadığı, ve hangi sebepler altında hangi meçhul yollara sevkedeceği malûm değildir. Halbuki Pr. Camil Jackar'ın dediği gibi: «İstatistikçilik ve içtimâî hayatta tetkik edilmek istenilen hadiseleri sahih olarak tadat itiyadının gayesi, ancak maskeli bir cehil olan

müphem bilgilerin yerine vazıh ve müspet bilgiler ikame etmektedir». Hakikat halde, 1927 nüfus tahriri, ve son zamanlarda neşrolunan sınaî tahrir hulâsası bizi memlekete dair müphem bilgilerden kurtarmıyor mu? Muasır ilmin istinat ettiği böyle vazıh ve doğru malûmat olmayınca her hangi bir hadisenin izahı mümkün müdür? Henüz muayyen bazı sahalara ilmî bir şekilde tevcih olunan bu istatistik projektörü aynı sağlam esaslar dahilinde millî faaliyetimizin diğer sahalarına da tevcih olunmak lâzımdır. İstatistiğin tarihi filhakika nispeten yakındır. Ve bu ilmin intişar eylediği memleketlerde de seyri batı olmuştur.

«On sekizinci asırla on dokuzyuncu asrın başlangıçlarında bir memleketin nüfus, istihsalât, adetler gibi kayde şayan her neviden mutalâaların hey'eti umumiyesini göstermek için kullanılan istatistik tedricen tıbbî, hayatî, ruhî vakıalara da tatbik olunmuştur; daha genişleyen ihsaiyat, muayyen bir şekil yani nispeten çok mütenevvi olan maddelerin muayyen bir irae ve yahut bir tetkik tarzı olmak üzere temayüz etmiştir. Bu suretle istatistik o muhtelif ilimlerde ve

muhtelif mevzular üzerinde kendisinden istifade olunabilir bir tetkik usulü olmuştur.» [1]

Şu kısa malûmat, ihsaiyatın kazandığı, ve tecrip ile edinilmesi mümkün olmayan bilgilerin iktisabı hususunda temin ettiği mevkii göstermeğe kâfidir.

Yalnız mühim nokta şudur ki istatistik tam bir sıhhatla toplanmalı, ve toplandıktan sonra da ondan istifade edebilmek için de kullanmasını bilmelidir. Yoksa, yanlış, usulsüz, hiç bir kontrole tabi tutulmadan toplanmış istatistiklerin nasıl kıymeti mevcut değilse, en ciddi istatistiklerden de ifade ettikleri manayı anlamak hususunda ilmî görüş yoksa yanlış ve hatta tehlikeli manalar, istihraçlar çıkarmak işten bile değildir.

Bununçündür ki biz de Camil Jackar' la beraber «Çocuklarda müşahade zevkini, şe'niyet hassesini inkişaf ettirmek, doğrudan doğruya gözle görülemeyen ve ancak akıl ve zekâ ameliyeleri ile idrak olunan şeyleri teferrüs ettirmek» ile başlayan istatistik terbiyesine ta ilk mekteplerden başlanmak lüzumuna kani bulunuyoruz.

H. M.

[1] «İstatistik ve Tecrübe». Mütercimi M. Servet